

İŞÇİNİN SESİ

ÇEK-AL

Bütün ülkelerin
proleterleri birleşin!
Karkerên hemû welatan yekbîn!

5(1). Kongre'nin yolundan
komünist partisiyle silahlan!
Yıl:12, Sayı:289, 26 Ağustos 1985

İspanya'dan öğretici deneyler - II

Memet Kurtalan

Monarşi

Franko faşizminde yönetici sınıfın ta başından beri en büyük endişesi, bu olağanüstü devlet biçiminden, olağan, dolayısıyla daha güvenli bir yönetim tarzına nasıl geçileceği idi. Gerçi rejim yıllar içinde, yönetimin örgütlenmesinde — kural değilse de — belli gelenekler yaratmıştı. Örneğin, *Movimento* içindeki gurupların hangi bakanlıkları elinde tutacağı üstüne sessiz anlayışlar oluşmuştu. Ama yine de herşey Franko ekseni etrafında dönüyordu. Ya Franko ölürse ne olacaktı? Sistemin kendini yeniden üretme yeteneği yoktu. Sistem, Franko'dan sonra bu makamın hangi kurullarla doldurulacağını söylemiyordu. Bu yüzden, iktidar gurupları arasında çatışmaya, daha kötüsü, yeni bir iç savaşa yol vermemek için sarsıntısız geçişin koşulları önceden hazırlanmalıydı. Yönetici sınıfın bu gelecek korkusu, Franko faşizminin iktidar koridorlarında "halefin belirlenmesi" tartışması olarak kristalleşti.

Franko faşizmi, 14 Nisan 1931'de monarşiyi deviren cumhuriyetçilere karşı koalisyondan çıkmıştı. Tarihsel gelenekler, koalisyon içindeki eğilimler ve İç Savaş'ın mantığı açısından Franko sonrası için en akla yakın çözüm monarşinin geri getirilmesiydi. Franko bu yöndeki beklentileri dikkate alarak, 1 Nisan 1947 tarihli bir yasayla İspanya'nın gelecekte monarşiyle yönetileceğini ilân etti. Yasa, belirsizdi, zaman limitleri koymuyordu, ama yönetici elitteki daralan yüreklere biraz su serpti.

"Halefin belirlenmesi" tartışmasıyla murad edilen ne olursa olsun, Franko'nun erkenden gitmeye hiç niyeti yoktu. Bunun için de kabul edilen geleceği, yani monarşiyi kendi elinde tutmalıydı. Gelelelim tahtın meşru varisi Don Juan

yurtdışında sürgündeydi ve başından beri Franko'yla arası bozduktu. Don Juan'ın İç Savaş'ta milliyetçiler safında görev alma istemi geri çevrilmişti. İç Savaş kazanıldıktan sonra da tahtına oturtulmayarak mağdur edilmişti. Bu yüzden Don Juan, 1945'de Hitler faşizmi içinde gebertilirken Lozan'da yayınladığı bir bildiriyle Franko'yu "totaliterliğin iflasını kabul etmeye ve iktidarı monarşiye bırakmaya" çağırıyordu.

İlişkilerinin bu netameli durumuna rağmen, Franko, 1948'de San Sabastian açıklamadaki yatı *Azor*'da Don Juan'la bir görüşme yapmayı başardı. Don Juan'ı, iki oğlunu İspanya'ya eğitime yollamaya ikna etti. 1948 sonbaharında 10 yaşındaki Juan Carlos ve küçük kardeşi Alfonso, San Sabastian'a geldiler. Bu sabiler, yanlarına katılan 12 seçme öğrenciyle birlikte özel hocaların elinde ve Franko'nun doğrudan gözetimi altında öğrenime başladılar. Juan Carlos, daha sonra, ordunun çeşitli akademilerinde, yine Franko'nun doğrudan seçtiği generallerin rahle-i tedrisinden geçti.

Franko, kendi hazırladığı Juan Carlos kartını alternatifsiz kılabilmek için henedanın öteki üyelerinin siyasal davranışını dikkatle izledi. Çünkü, rejimin gelecekte monarşiye dönüşeceğinin ilanı ile kraliyet ailesinin siyasal değeri artmıştı. Çözümle ilerledikçe iktidar bloğundan kopanlar, arkasına dizilecekleri bir hanedan üyesi arayışına gireceklerdi. Örneğin, Carlist'ler 1968'de Prens Carlos Hugo'nun kişiliğinde böyle bir şapka bulmuşlardı. Franko, Carlist'lerin 21 Aralık 1968 gösterisinden sonra Hugo'yu sınırdışı etti. Carlist'ler bu sefer Prens Xavier'e sarıldılar, Franko, gözünü kırpmadan onu da 27 Aralık 1968'de ülke dışına attı.

Burjuva yazarlar, Franko'nun Juan Carlos'u sık sık ziyaret ettiği ve ona oğlu

gibi davrandığını söylüyorlar. Neyse, Franko yetiştirmesinin sadakatine yeterince kanaat getirdi ki, 22 Temmuz 1969'da Carlos'un elinden tutup Cortes'in önüne çıkardı. Önce ona *Movimento* ilkelerine iyice bir bağlılık andı içirdi. Sonra, Juan Carlos'u geleceğin kralı olarak ilan etti. O günden sonra İspanya halkı Juan Carlos'u televizyonda hep Franko'nun iki adım gerisinde, gözleri hafif aşağıya inik ve hazırolda gördü. Franko öldükten iki gün sonra, 22 Kasım 1975'de taç giyen Juan Carlos işte böyle biriydi.

Aslına bakarsanız, Juan Carlos'un tahtın varisi ilan edilmesi kraliyet geleneklerine uymuyordu. Çünkü meşru varis Don Juan'dı ve o tahttan feragât etmedikçe veraset sırası oğluna gelemezdi.

Franko, Don Juan'la bunun da pazarlığını yapmak istemişti. Bu yüzden, Juan Carlos'un yeni doğan çocuğunu vaftiz için Don Juan'a 30 Ocak 1968'de İspanya'ya giriş izni vermiş ve muhalefet odaklarıyla konuşmasına göz yummuştu. Bu süre içinde Don Juan'la iki görüşme yaptı ama istediğini koparamadı. Çünkü Don Juan yurtdışındaki burjuva muhalefetle içli dışıydı. Ve geleceği kurtarma derdine düşen burjuvazinin bu kolu da Don Juan kartını yedekte tutmak istiyordu. Onun için, Juan Carlos geleceğin kralı ilan edilince, Don Juan bir bildiri yayınlayarak, Franko'yu sert bir dille eleştirdi. İspanya'nın sorunlarının çözümü için tek yolun demokrasi olduğunu söyledi.

Burjuva yorumcular, tarihi şans ve kaza unsurlarıyla açıklayan, toplumlara statik düşünen anlayışlarıyla, Franko'nun kendi izinden gideceğini sanarak Carlos'a bel bağlamasının büyük bir siyasal hata olduğunu söylüyorlar. Onlar anlamıyorlar ki, Franko'yu bir halef seçmeye iten motifler de, Carlos'un "demokrasiye

geçiş"de oynadığı büyük rol de bu bireylerin kendi iç dünyalarıyla açıklanamaz. Bu bireylerin davranışını, yükselen ve iyice genişleyen toplumsal muhalefet koşullandırıyor.

Rejimin çözülmekte olduğu açıktı. Bu durumda, burjuvazinin yönetici sınıfı olarak geleceği kurtarmasında nesnel bir işbölümü olmuştu. Belki Franko, bu işbölümündeki rolünden kişi olarak hoşnut değildi. Ama, başkasını değil de kendi yetiştirdiği Carlos'u halef ilan ederek, hem kendi emelleri ve hem de işbölümü içindeki nesnel rolü açısından hiç de fena bir seçim yapmadı.

Carlos'un *Movimento*'ya içtiği bağlılık andları ancak Franko ölünceye dek bir işlev gördü. İçilen anda uymamanın hesabını soracak toplumsal-siyasal güçler eridikçe, Carlos'un toplum önünde meşruiyet kazanma sorunu öne çıktı. Monarşi, ancak cumhuriyetçi siyasal güçlerle uzlaşarak bütün topluma kendini kabul ettirebilirdi. Carlos, bunu iyi hesaplayan bir birey olarak, geleceğin kurtarılmasında üstlendiği işlev açısından isabetli bir seçim olduğunu gösterdi.

Don Juan da — hakkını yemeyelim — işlevini gördü. Franko ölüm döşegindeyken eski genel kurmay başkanı General Manuel Diez Alegria, ordu adına Paris'e Don Juan'la görüşmeye yollandı. Don Juan'dan, Franko'nun ölümüyle oğlunun oynayacağı kritik rolü tehlikeye düşürmemek için, taht üzerinde 1969'daki gibi hak iddia etmemesi istendi. Don Juan, oğlunun taç giymesine sesini çıkarmadı ama 14 Mayıs 1977'ye kadar tam 18 ay taht üzerindeki hakkından vazgeçtiğini ilan etmedi. Bu süre içinde oğlunun yerine ısınıp ısınmayacağını bekleyerek, o da işbölümündeki yedeklik rolünün kararınca hakkını verdi.

Yukarıdan reform - demokratik kopuş

Toplumsal-ekonomik zorlamalarla 1957'de başlayan dış açılma siyaseti, özellikle Avrupa ekonomisiyle bütünleşme yolunda nesnel sonuçlar veriyordu. Ama, AET'nin gelecekte rejimin nasıl bir biçim alacağını soruşturan siyasal sıkıştırmaları da artıyordu.

İspanya ekonomisinin doğal gelişiminin AET üyeliğine bağlı olduğu görüşü, özellikle ekonomi çevrelerinde yaygınlık kazanmıştı. Ancak, AET üyeliğine giden yol, Avrupa'da kabul gören siyasal sisteme yönelmekten geçiyordu. Batılı yorumcular, İspanya ekonomisinin üyelik için yeterince olgunlaştığını ve 1962 başvurusunun tek reddediliş nedeninin Franko olduğunu söylüyorlardı. Gerçekten de AET, İspanya'yla ekonomik ilişkileri artırıyor, en fazla müsaadeyi haiz ülke anlaşmasını sık sık yeniliyordu ama peşpeşe gelen üyelik başvurularını da ısrarla geri çeviriyordu.

Halkın basıncı ve uluslararası sıkıştırma rejimi bunaltmış, iktidar bloğunda gedikler açmıştı. Kilisenin kopması büyük bir kayıptı. Geriye kalanlar arasında da eskisi gibi sıkı bir monolitiklik sağlanamıyordu.

Yönetici elit içinde amiral Carrero Blanco gibi en ufak değişikliklerin alkoliğe içki ikram etmek olacağını düşünenler vardı. Ama, Solis etrafında toplanan bazı Falanjistler gibi, "siyasal gelişme" yanları da vardı. Değişik kolların ileri sürülen, "siyasal gelişme", "yukarıdan reform" ve "siyasal süreklilik" görüşleri, Frankocu yönetici elitin Franko sonrasında kendini güvenceye alma çabasının anlatımıydı.

Franko, bu koşullar altında, "organik demokrasi"den söz etmeye başladı. Çok partili demokrasi inorganikti, yani uyumsuzdu, toplumu böler ve kaosa sürüklerdi. Oysa İspanya'ya organik-uyumlu bir demokrasi yakışırdı! Bu görüşten hareketle ve uzun bir nabız yoklama sürecinden sonra, bir liberalleşme gösterisi olarak 14 Aralık 1966'da Organik Devlet Yasası kabul edildi. Bu anayasa karikatürü, yaşamda kozmatik kalan bazı değişiklikler getiriyordu. Aynı yıl, "liberal" eğilimli enformasyon bakanı Manuel Fraga'nın eliyle sansür kaldırıldı, "basın özgürlüğü" tanındı. Ama bu "özgürlük", *Movimento* ilkelerine, rejimin kurum ve kişilerine saygı temelinde kullanılabilirdi.

Bu bile bir ferahlama getirdi. Basın birdenbire daha ilginç ve okunur oldu. *Madrid, Informaciones, Nuevo Diario, Ya, Cambio 16* gibi rejim karşıtı gazete ve dergiler yayına başladı. Bunların otoriteleri atlatmak için cince buluşları vardı. Örneğin, netameli haber ve yorumları uluslararası ajanslara yollayıp, bu ajansları mahreç göstererek basmak sıkça başvurulan bir yöntemdi.

Yönetici elitin huzursuzları, daha geniş siyasal katılımın ve *Movimento* içinde "fikir yarışması"nın sağlanmasından dem vuruyorlardı. Franko, herşeye tahammül edebilirdi ama, yaşamda *de facto* ortaya çıkmış olan çok sesliliğin çok partililiğe yükselmesine müsaade edemezdi. Onun için, 1967'de Cortes konuşmasında huysuzlananlara sert bir uyan yaptı:

"Eğer birileri 'fikir yarışması' laflarından parti kurmayı murad ediyorsa, şunu kafalarına iyice yazsınlar ki, çok partililiğe asla dönülmeyecektir."¹⁷

Artık Franko'nun bu tür çıkışlarına alışılmıştı. Belli bir yönde değişiklik istemleri yoğunlaşınca, Franko önce vargücünü karşı çıkar ve bu safları iyice ayıklardı. Sonra, kalanların gücüne göre kendi açısından en everişli uyuz bir değişikliği önlerine atardı. Bu sefer de öyle oldu. 1968 aralığında *Movimento* tüzüğüne bir madde eklenerek, "meşru fikir teatisi" yapmak üzere *Movimento* içinde birlikler-dernekler kurulabileceği açıklandı. Ancak küçük bir koşulu

vardı. Böyle bir fikir kulübü kurmak isteyen 25 bin imza toplamalıydı.

Halk yığınlarının yıllardır bindiregeldiği basınç, rejimi iyice bunaltmıştı. Franko, ağır bir baskı dönemi başlattı. Bu, zaten daralmış olan iktidar bloğu içinde bardağı taşıran son damla oldu. Baskı yolunun tutulmasının rejimin dönüşmeye yeteneksizliğini gösterdiği ve bu gidişle toplumsal-ekonomik bir kaosun kaçınılmaz olduğu görüşü uykuları kaçıyordu. Hem iktidar bloğu içinde, hem de kendini bu bloktan bağımsızlaştırılanlar arasında bir dizi gayri resmi guruplaşmalar mantar gibi bitti. Herkes bir yayın organının etrafında toplandı. Franko sonrası üstüne hummalı bir tartışma-pazarlık aldı yürüdü. Basın, bir fikir oluşturma organının yokluğunda, burjuvaya açıkça parlamentoluk ediyordu.

20 Aralık 1973'de Franko'nun şahini ve ilk başbakanı Carrero Blanco ETA militanlarınca öldürüldü. Böylece, Franko sonrasına "kazasız-belâsız" geçiş yanlıları bir fırsat yakaladılar. Ocak 1974'de başbakanlığa gelen Carlos Arias, ülke önceden hazırlanırsa geçişin daha kolay olacağını düşünenlerdendi. Bunun için de, geleceğin siyasal kadrolarını yetiştirecek, siyasal katılımı düzenleyecek olan partilerin, şu veya bu biçimde örgütlenmesinin yolu açılmalıydı.

Franko yaşadıkça, kimse parti lafını ağzına almayacağını iyi biliyordu. Onun için, siyasal birlik, dernek, oluşum, yuvar gibi muğlak terminolojiler türetilmişti. Arias, hükümete gelir gelmez, böyle bir siyasal örgütlenmeye izin veren bir yasa için hazırlıklara girişileceğini ilan etti. Bundan sonraki birkaç ay, yönetici sınıf için, tam bir meydan muharebesi oldu. En sonunda Arias ağırlığını koyarak bir yasa çıkarmayı başardı. Ama yasa ölü doğmuştu. Çünkü, 1968'de *Movimento* tüzüğüne eklenen maddeden ancak bir arpa boyu ilerideydi. En uyumlular bile

bu yasa altında örgütlenmeyi reddettiler. Yalnızca rejim taraftarları dernek kurdu. Bunların içinde, "İspanyol Halkının Birliği"ni kuran Adolfo Suarez de vardı.

Sosyalistlerin partisi *Partido Socialista Obrero Espanol* (PSOE) 1972'de kendini toparlamaya başlamıştı. Partinin 29 Temmuz 1974 kongresinde, yurtiçi örgütlerini ayağa kaldıran 32 yaşındaki Felipe Gonzalez genel sekreterliğe seçildi. Aynı yıl, PCE, bazı burjuva liberallerle birlikte Don Juan'a destek veren *Junta Democratica*'yı kurdu. PSOE, kuruluşunda kendisine danışmadığı için bu cepheye girmedi ve o da başka burjuva "demokrat"lar bulup *Platforma de Convergencia Democratica*'yı oluşturdu. Daha sonra bu ikisi 1976 martında birleşip *Coordinacion Democratica* oldu.

Sol hareket, "yukarıdan reform" siyasetine karşılık olarak, eskiden beri, "demokratik kopuş" tezini işliyordu. Ne var ki, Allende olayı, ordunun rolü üstüne moral bozucu değerlendirmeleri yaygınlaştırmıştı. Sonra, cephe çalışmaları içinde her çeşit burjuva muhalefetle ilişkilerinin artması, "demokratik kopuş" için Franko'nun ölümünü bekleyiş fikrini sol harekete taşıdı. İşte böyle her koldan alternatifler hazırlanıp beklenirken, Franko 20 Kasım 1975'de yatağında öldü. Bakalım, dananın kuyruğu kopacak mıydı?

Franko sonrasına toplu bakış

Her koldan oluşturulan alternatifler dizisi bekleyiş içindeyken, beklemeyen ve çözülmeyi ısrarla ileriye iten tek güç işçi hareketiydi. Eğer grevlerde geçen saat sayısını bir gösterge olarak kabul edersek, bekleyişçi siyasal kadrolardan gelen her türlü boğucu etkiye karşın, işçi hareketinin bu yıllarda düzenli olarak yükseldiğini görürüz.

Yönetici sınıfın kendi arasında mey-

dan muharebesi verdiği 1974 yılında grevlerde geçen saat sayısı 13 milyon 989 bindi. 1975'de 14 milyon 521 bine yükseldi. Franko'nun ölümünden sonraki ilk yıl (1976) bu rakam 11 misline fırlayıp 156 milyon saat oldu. Franko'nun son yılı 1975'de 3.156 grev yapılmışken, Franko öldükten sonraki ilk üç ayda 17.731 grev yapılacaktır.

22 Kasım 1975'de taç giyen Juan Carlos işte böyle bir ülke devralıyordu. Devlet ve siyaset erbabı gergin sınırlarla birbirini kolluyor ve kralın kimi başbakan atayacağı üstüne etkili olmaya çalışıyordu. Ancak, bizzat Juan Carlos'un kazasız-belâsız tahta geçebilmiş olması, Frankocu elitin hazırladığı geçiş stratejisinin iyi-kötü işlediğini göstermişti. Ne var ki, bu stratejinin hassas dengeleri için Franko'nun ölüp kralın gelmesi zaten yeterince sarsıcı bir değişiklikti. Bu yüzden, dengeleri daha fazla zorlamamak için, Franko'nun başbakanı Arias yeniden hükümeti kurmakla görevlendirildi.

Arias, İç Savaş'ta terörün en ağır olduğu Malaga'dan başsavcılık yapmış, binlerce cumhuriyetçiyi ölüm mangalarına yollamıştı. Daha sonra, polis şefliği ve işleri bakanlığında kötü ününü iyice arttırmıştı. İşte bu Arias, şimdi, liberal edalar takınarak reformlar vadeliyordu. Hükümet, yeni bir anayasaya gerek duyulmadan, Franko'nun yasalarını yeniden düzenleyerek sınırlı bir çoğulculuk ve yarı serbest bir seçim sistemi getirmeyi programına almıştı.

Bu program toplumu yatıştırılmaktan çok uzaktı. Ama, burjuvazinin Franko altında iyice incelen siyasal kadrolarının hazırlıksızlığı yüzünden daha ileri reformlar vadetmek çok tehlikeli olurdu. Eldeki siyasal kadrolar, yığınlardan kopuk bir stilde devlet aygıtında yetişmişti. Dolayısıyla, yığınlarla ilişki kuracak, toplumun iplerini elde toplayacak, siyasal katılım ve eğitimi sağlayacak yani

Madrid'de 1 Mayıs 1936 gösterisi

İç Savaş'ın yetiştirdiği işçi çocukları, gelecekte Franko faşizmine karşı savaşın öncüleri olacak

partileşebilecek doğru-dürüst bir kadro yoktu.

Tarihin garip bir tecellisi — ve paha biçilmez fırsatı — olarak, ülke çapında örgütlülük, yığın ilişkisi ve deneyim açısından parti denebilecek tek kadro komünistlerdi. Arkasından sosyalistler geliyordu. Böyle giderse Arias iflas iflas edecek ve burjuvazinin tek tutunduğu dal olan monarşinin de toplum önünde bir prestiji kalmayacaktı. O zaman, solun gücünü devreye sokmanın yolu bulunmalıydı. İşte bu koşullarda, yönetici sınıf, muhalefetin “demokratik kopuş” siyasetini kendi amaçları içinde eritme manevrasına girişti. Adolfo Suarez'in kişiliğinde yeni bir tez bulundu: “Görüşmeler yoluyla karşılıklı anlayış içinde demokratik kopuş.”

Adolfo Suarez, eskiden valilik ve radyo-televizyon müdürlüğü yapmıştı. *Movimento* içinde kurduğu siyasal dernekten belli bir hazırlığı vardı. “Yukarıdan reform”un daha liberal yorumcusu olarak biliniyordu. Sonra, burjuva alternatifler içinde, hem Frankocu çevrelerle ilişkisi olan, hem de — pek tanınmadığı için — Frankoculukla en az yıpranmış bir isimdi.

Alternatif bulunduktan sonra 1 Temmuz 1976'da Arias istifa ettirilerek yerine Suarez getirildi. Yeni başbakan, varolan yasalarda bir dizi hukuksal düzenleme yaparak partileri legale çıkaracağını, genel siyasal affı gerçekleştireceğini, Katolonya ve Eask'a özerklik tanıyacağını ve en kısa zamanda ülkeyi genel seçimle gelecek olan bir kurucu meclise teslim edeceğini açıkladı. Suarez, hukuken illegal olan ama açıkta pervasızca çalışan sol partilerle pazarlığa girişti. Bu arada, 10 Ağustos 1976'da, sosyalistlerin lideri Gonzalez'le görüştü. Bir ay sonra Siyasal Reform Yasası hazırlandı. En akla hayale gelmedik hukuk cambazlıklarıyla, Franko'nun o iflah olmaz yasal çerçevesinin içinden çıkarılan bu yasa *Cortes*'e kabul ettirildi.

Burjuva yazarlar, Frankocu *Cortes* bu yasayı onaylamakla hara-kiri yaptı diyerek, Batı'da kuşaklar boyunca süren görelî barışçıl-legalist koşulların aptallaştırdığı kafa yapılarını açık ediyorlar. Yasa ve kurumların yerinden oynadığı siyasal kargaşa dönemlerini, devrimci durumları kendi deneylerinde yaşamadıkları için, bir iktidar organı kendisini ortadan kaldıran bir yasayı nasıl onaylar diye saf hayretlere düşüyorlar.

Görelî istikrarlı bir siyasal sistemde

durup dururken hiçbir anlamlı siyasal organ tabii ki kendi kendini feshetmez. Ne var ki, Franko'nun ölümüyle açılan dönemde, ne istikrarlı, kuralları belli bir siyasal yapı ve ne de *Cortes*'in iktidar organı olma durumu vardı. Franko gitmiş, toplum sudan çıkmış balığa dönmüştü. Burjuvazi, çar-naçar, monarşinin toplum nezdindeki tarihsel meşruyetine sarılmıştı. Şimdi artık, — sol hareketin o caniyane müdahalesizliği koşullarında — devlet, yığınların en az örselenmiş *legalist alışkanlıklarına* ve en başta monarşi fetişine yaslanarak yeniden örgütleniyordu.

Aslına bakarsanız, devletin yeniden örgütlenmesine soyunan bütün burjuva mihraklar peşpaye bir eşgüdüksüzlük içindeydiler. Üstünden gidile-geline işlenmiş bir siyasal mekanizma yoktu. Kralın yetkileri nedir, ne değildir, başbakanla ilişki biçimi nasıl örgütlenir, devleti diplomatik alanda kim temsil eder, hükümet hangi alana hükmeder, yasama yetkisi nerdedir, bütün bunları hiçbir kağıt yazmıyordu. Kimisi “ben yaptım oldu” diyerek, kimisi de, yakaladığı herkese bir kararname, genelge ya da siyasal teze imza atılarak “karşılıklı ikna ve dayanışma” yoluyla, bir takım işleyişler oturtmaya çalışıyordu. Yönetimin örgütlenmesindeki bu kaos ortamında kral Juan Carlos ve başbakan Adolfo Suarez ikilisi — sol hareketin ahmahlığı sayesinde — burjuvazi adına gerçekten büyük bir işlev gördü.

Evet, Franko'nun siyasal sisteminden kalan *Cortes* gibi döküntülerin yığınların gözünde bir değeri kalmamıştı. Zaten, bu tür kurumlara karşı hareketlenen yığınları “Siyasal Reform Yasası”nı çıkarıyoruz” diye zor elde tutuyorlardı. Ancak, burjuva devletin yeniden örgütleyicileri, eski yapının döküntülerinden ağırbaşlı törenlerle bir takım onaylar alarak yığınların bilincinde *burjuva legalizmini, burjuva devletin sürekliliğini* yeniden güçlendirmek istiyorlardı. Yoksa, burjuva hegemonyasında da olsa, geçmişle hepten bağıni koparmış bir yeniden örgütlenişin — bu *azıcık* devrimci yöntemin — dalgaları, demokrasinin genişletilmesi işini yığınların doğrudan ele almasını kışkırtabilirdi.

Cortes'in kendini ilga eden Siyasal Reform Yasası'nın onaylamasını, bu organın giderayak burjuvaziye yaptığı son hizmet olarak bu çerçevede değer-

lendirmek gerekir. Bütün ülkenin yığın eylemleriyle sarsıldığını, üç milyon işçinin üretimden 156 milyon saati çektiği bir dönemde geleceği kurtarmak için bu hara-kiri siyasal bir zorunluluk olmuştu. Yasanın halkoyuna sunulduğu 15 Aralık 1976 referandumu bunun ne denli bir zorunluluk olduğunu gösterdi. Frankoculuğun reforma hayır diyen yalnızca %2.6'lık bir tabanı kalmıştı!

Siyasal Reform Yasası'na göre, kurucu meclis seçimleri altı ay içinde yapılacaktı. Bu zaman zarfında, *Movimento* dağıtılacak, partiler kurulacak ya da legalize edilecekti. Çılgıncasına bir yarış başladı. 6 Mayıs 1977'ye gelindiğinde, 156 parti içişleri bakanlığına kaydını yaptırmıştı. Daha 67 parti kuruluş çalışmalarını sürdürüyordu. Burjuvazinin ne denli hazırlıksız olduğu, bu parti enflasyonunda da yansımıştı.

PSOE, en erken davrananlardandı. 1976 aralığında 27. kongresini yapıp legalize oldu. Kongre, PSOE'yi “Mark-sist, demokratik bir sınıf partisi, dolayısıyla yığın partisi” olarak tanımlıyordu. Partinin amacı, “siyasal ve ekonomik erki ele geçirerek kapitalist üretim tarzına son vermek, işçi sınıfının dağıtım, değişim ve üretim araçlarını toplumsallaştırmasını sağlamak”tı. Neyse, dünya işçi sınıfı, programında böyle yazan nice partiye cebelleşti.

Kongrenin ilginç bir yanı, Sosyalist Enternasyonal'in PSOE'ye vargüciyle destek vermesiydi. Çünkü, bir sürü sosyalist parti türemişti. Hangisinin uluslararası tanınmaya mazhar olacağı büyük önem taşıyordu. Bu nedenle, Almanya'dan Willy Brandt, İsveç'ten Olaf Palme, İtalya'dan Pietro Nenni, İngiltere'den Michael Foot, Fransa'dan Francois Mitterand gibi bütün ağır toplar kogrede boy gösterdiler. Alman Sosyal Demokrat Partisi — bu gibi durumlarda adeti olduğu üzere — PSOE'ye seçim kampanyası boyunca mali, teknik katkı ve danışmanlık yardımını yaptı. Öyle ya, İspanya'da yeni bir toplum kuruluyor ve dünya burjuvazisinin Truva atlarına da çok iş düşüyordu.

Geriyeye PCE'nin legalizasyon sorunu kalmıştı. Doğrusu, PCE genel sekreteri Santiago Carrillo da boş durmuyor, legalite uğruna burjuvaziye güvence üstüne güvence yağdırıyordu.

Carrillo, İspanya'ya girdiği 1976 şubatında, ilk iş olarak, oturup bu güvenceleri bir kitap haline getirdi.

Örneğin, o zamanlar, Portekiz'deki Nisan 1974 devriminin boğulması, Avrupa'yı paylaştıran Yalta anlaşmasının geçerliliğini koruduğu ve İberik yarımadasının Sovyetlerin etki alanına terk edilmeyeceği görüşünü öne çıkarmıştı. Peki ama yerli komünistler — olur ya! — sakın farklı düşünmesinler? “*Yürokomünizm*” ve *Devlet*, bu canalcı soruda da yürekleri ferahlatıyordu:

“Günümüzün bloklar dünyasında, öteki Batı Avrupa ülkeleri gibi İspanya da sınırları net belirlenmiş bir siyasal, ekonomik ve askersel alanda yer almaktadır. Bu gerçeği gözardı etmeye niyetli değiliz. Bizim tutumumuz nedir?”

“Bizim tutumumuz, gerçeklerden koparak, şu veya bu biçimde Sovyetler Birliği etrafında toplanan öteki alana geçmek değildir. Biz, ülkemizin kendi özelliklerini koruyacağı, sosyalizme yönelen ve Sovyetler Birliği ile ABD'den bağımsız olan halkların Avrupasını amaçlıyoruz.”¹⁸

PCE, özellikle 1976 temmuzunda Roma'da yapılan MK plenumundan sonra, bütün çabaların legal statü kazanmaya yöneltmişti. “PCE'siz demokrasi olmaz” ekseninde gürültülü bir kampanya sürdürüyordu. Bu arada bazı hoş olaylar da oluyordu. Örneğin, MK üyeleri Madrid'in işlek caddelerinde çığlık çığlığa partiye giriş formu dağıtıyorlar. Polis gelip kaldırım işgal ettikleri için kısa bir süre gözaltına alıyor. Sonra, Carrillo, “gizlilikten” çıkıp 10 Aralık 1976'da bir basın toplantısı yapacağını duyuruyor. Salon tıklım tıklım. Derken Carrillo “ortaya çıkıyor”. Polis, İspanya'ya giriş vizesini soruşturmak üzere karakola davet ediyor. Ama Carrillo bu har-gür arasında, dünya basınına proleterya diktatörlüğünün eskidiğini ilan edecek kadar fırsat buluyor!

Aslında Suarez, — Carrillo'nun gayretli yardımlarıyla — siyasal eliti PCE'nin legalizasyonuna nazırlanmıştı. Bir tek ordudan çekiniyordu. O yüzden, idari karar almayı sorunu Yüksek Mahkeme'ye yolladı. Mahkeme müracaatı incelerken, Enrique Berlinguer'le Georges Marchais yürokomünist dayanışma için Madrid'e koşular. Demeçler verip PCE'nin legalizasyonunu rica ettilerse de Yüksek Mahkeme ateşi eliyle tutmak istemedi. Dava adli değil, siyasi-diyerek topu Suarez'e geri gönderdi.

Suarez, çaresiz, legalizasyon karar-
namesini hazırlayıp çekmecesine koydu.
Kararnamenin ilanını, garnizonların bo-
şaldığı ve subayların izinde olduğu
Paskalya tatiline (9 Nisan 1977) zaman-
ladı. Ordu gafil avlanmıştı. Sert bir
protesto yayınlamakla yetinmek zorun-
da kaldı. Orduyu daha fazla kızdırma-
mak için "aşırı sol" partiler legalize
edilmedi. PCE de militanlarına legalizas-
yonu kutlama gösterileri yapmama di-
rektifi uçurdu. Tansiyon yükselmesin
diye Bask'daki genel grevi desteklemedi.

Bu arada başbakan Suarez de seçimlere
bir parti hazırlıyordu. Mayıs 1977'de ku-
rulan *Union de Centro Democratico*
(UCD), 14 küçük partiyi, "aparatchik"
denilen devlet kadrolarını ve *Movimen-
to*'nun işsiz kalan "siyasetçilerini" bir ça-
tı altında toparlıyordu. Yapıştırma bir
örgüttü. Onu yanyana tutan tek unsur
devlet partisi olmasıydı, yani, devlet ikti-
darına yaslanmasıydı. UCD'nin doğru-
dürüst bir taban örgütü yoktu. Seçim
kampanyasında yerel müki amirliklerin
örgütünden yararlandı.

Sağın ikinci alternatifi, Frankocu
geçmişe daha sadık olan *Alianza Popular*
(AP) idi. AP'nin UCD'ye göre daha
homojen bir yapısı vardı.

Bu alternatif sıralaması, seçim kam-
panyası için burjuvazinin sağladığı para
miktarında da yansıdı. Kampanyada
UCD 10 milyon dolar, AP 8 milyon dolar
harcadı. Solun bütçesi oldukça müteva-
ziydi. PSOE 4 milyon, PCE 1,5 milyon
dolarlık harcama yaptı.

Ve 1936'dan bu yana ilk genel seçimler
15 Haziran 1977'de yapıldı. %80 katılım
oldu. UCD oyların %34,8'ini, PSOE
%29,4'ünü, PCE %9,3'ünü, AP
%8,4'ünü aldı.

Bütün burjuva yazarlar, seçim sonuç-
larının PCE'nin örgütlü gücünü yansı-
madığını ve PSOE'nin hiç umulmadık bir
başarı kazandığını söylüyorlar. Oysa,
perşembenin gelişi çarşambadan bel-
liydi. PCE, Franko'ya karşı gerçekten
imrenilecek bir savaş veren o yetmiş işçi
müfrezelerini legalite uğruna dizginle-
mişti. PCE, evinde oturan küçük burjuva-
ya kendini beğendirme derdine düşecek
yerde, hareketlenmiş yığınların çoğunlu-
ğunu kazanmak üzere işçi alaylarını
sokağa dökseydi bugün İspanya bamba-
şka olabilirdi. En azından, burjuva
demokrasisi içinde erimemek için elden
gelen herşeyin yapıldığını söylemeye
hakkımız olurdu.

PSOE, ülke çapında örgütlülük, yığın
ilişkisi ve yetmiş kadro açısından hiçbir
zaman PCE'nin yanına yaklaşamadı.
Durum böyleyken, sol adına, sosyalizm
adına PCE'den daha çok oy aldı. PSOE,
bu seçim başarısını, kendi örgütlü
gücüne değil, doğrudan doğruya,
PCE'nin kendi bindiği dalı kesen kuyruk-
çu siyasetine borçludur. PSOE, ikti-
dara o kadar hazırlıksızdı ki, UCD'nin
seçimi kazanmasına adeta sevindi. Bir-
iki ay sonra %43 oy alan bağımsız sosya-
list partiyi kendine kattığı halde, hüküme-
te gelmek için UCD'yi hiç zorlamadı.

PCE, seçim sonuçlarını yenilgi bir
anlayışla değerlendirdi. AP'nin %8 9

oranında oy alışı büyük tehlike olarak
niteledi. Galiba faşizm tırmanıyordu (!)
O halde, AP'ye karşı Suarez
hükümeti desteklenmeliydi! Carrillo,
"İtalyan usulü hükümet" sloganıyla orta-
ya çıktı. Bu, bazı küçük ödünler
karşılığında zayıf hükümetlere dışardan
destek verme demektir.

Suarez, PSOE'nin gelecek seçimlere
kadar yakasını bırakma taktiğinden ve
PCE'nin faşist tırmanışa(!) karşı "İtalyan
usulü hükümet" sloganından bol bol
yararlandı. Doğrusu buna çok da ihtiyacı
vardı. Çünkü ara dönemin işleri daha
bitmemişti. Anayasanın hazırlanıp halk-
oyuna sunulması gerekiyordu. Sonra,
ekonomide uzun bir süredir kriz başgös-
termişti. Son birkaç yıldır çığırından
çıkan grev hareketlerini "ekonomik
olarak kabul edilebilir" sınırlara çekebil-
mek için özellikle PCE'nin işbirliği
elzemdi.

Suarez, 5 Ekim 1977'de, bütün parti
liderlerini toplayarak Moncloa oteline
kapandı. Resmî açıklamaya göre,
Moncloa'da ekonomik krize çare aran-
yordu. Ashında düpedüz grev hareketleri
üstüne pazarlık edildi. Yirmi gün sonra,
Moncloa Paktı olarak ün kazanan, kırk
sayfalık bir metin imzalandı. Sendikalar-
ın İç Savaş'ta el konan mallarının geri
verilmesi gibi bir-iki ödüne karşılık
olarak işçilerin 1978'de öngörülen %20'lik
enflasyon oranından fazla ücret artışı
istememeleri kabul edilmişti. Moncloa
Paktı, inanılmaz bir satış belgesiydi.

Suarez, anayasayı da buna benzer
yöntemlerle kotardı. Anayasa Aralık
1978'de halkoyuna sunuldu. %87,8,
olumlu oy verdi.

Suarez'in yapıştırma partisi UCD
1979 seçimlerini de kazandı ama ara
dönemin işlemlerini bitirdiği için ertesi yıl
çözülmeye başladı. Suarez, bunun üzeri-
ne, başbakanlık ve parti başkanlığından
29 Ocak 1981'de istifa etti. 1982 seçim-
lerinde UCD silindi. Uzun süre deneyim-
siz kadrosuyla hükümete gelmekten
çekinerek hazırlık yapma yolunu tutan
Gonzalez, 1982 seçimlerinde rahat bir
çoğunluk sağladı.

Tablo 3
350 üyeli Cortes seçimleri

	1977	1979	1982
	Saylav	Saylav	Saylav
	sayısı	sayısı	sayısı
UCD	165	167	12
AP	16	9	106
PSOE	118	121	202
PCE	20	23	4
Katılım			
orani	%77	%67	%78
Robert Graham, Spain, Change of a Nation, s.310			

Franko sonrasında işçi hareketi

1977 seçimleri ve Moncloa Paktı, işçi
hareketini burjuva demokrasisi içinde
eritme manevrasının iki önemli dönemeci

oldu. Fakat, PSOE ve PCE'nin boğucu
etkilerine rağmen işçi hareketinin şahlan-
mışlığı kolay kolay durulmadı.

Tablo 4'den görülebileceği gibi, bu
yıllarda greve çıkan işçi sayısında artış
kaydedildi. Bu, işçilerdeki hareketliliğin,
eyleme dönüklüğün artarak sürdüğünü
gösterir. Peki ama, eylemci işçi sayısının
artışına rağmen, eylemde geçen saat
sayısının azalmasını nasıl yorumlamalı?

Bizce bunun en önemli nedeni,
Franko'nun ölümünden, özellikle 1977
seçimlerinden sonra işçilere öncülük yap-
ılmadığı için grevlerin siyasal niteliğinin
sönmesi ve ekonomik istemlerin yeniden
ön plana çıkmasıdır. İşçilere siyasal hedef
gösterilmemesi, bütün toplumun sözcü-
lüğünü yapmaktan gelen misyon duygu-
sunu, dolayısıyla eylemdeki kararlılığı
aşındırdı. İşçiler, toplumun öncülüğün-
den, yalnızca kendi ekonomik çıkarları-
nın sözcülüğüne doğru itildikçe, savaşı-
mın pek tadı-tuzu kalmadı. Grevde ısrar
azaldı.

Siyasal anlamda toplumu etkileyeciliği
azalsa da, ayağa kalkmış bir işçi sınıfının
savaşı olduğu için, bu yaygın grevler, iş
ve yaşam koşullarının iyileştirilmesinde
önemli kazanımlar getirdi. Tablo 5'den
görülebileceği gibi, İspanya işçi sınıfı, bu
dönemde, ekonomik olanakları çok daha
geniş olan ülkelerdeki müfrezelere göre
en yüksek oranda ücret artışları sağladı.

Huarte Biraderler holdinginin sözcüsü
Blas Calzada, 1976 ocağında şöyle
konuşuyordu:

"Komünist partisinden korkmuyorum.
Beni asıl endişelendiren, komünistlerin bu-
günkü resmi sendikalar içinde oynadıkları
roldür. Serbest sendika seçimlerinde farklı
görüşler açıkça ileri sürülemediği için, komü-
nistler işçilerin kontrolünü elde tutuyorlar."¹⁹

Sınıf savaşının öteki ucunda tuttuğu
yerin bilincindeki burjuva, durumu ne
kadar berrak değerlendiriyor. Belki
oportünist partinin korkulacak bir yanı
kalmamıştı ama, toplu gücünü böldür-
meyen işçi hareketi, burjuvaya daha çok
korkulu rüya gördürebilirdi. Onun için,
İşçi Komisyonları'nın, Portekiz'deki
Intersindical gibi, İspanya'nın tek sendi-
kal örgütü olarak yükselmesinin önüne
geçilmeliydi.

Burjuvazinin "sendikalarda farklı gö-
rüşlerin serbest ifade edilmesi"nden
amaçladığı, *İşçi Komisyonları*'nın tartış-
ılmaz otoritesini sarsarak işçi hareketini
bölmeğe. Gelgelelim, *Komisyonlar* dı-
şında işçiyle bağı olan, yıllar içinde
deneyim biriktirmiş doğru-dürüst sendi-
kal kadro yoktu. Sosyalistlerin UGT'si
yerlerde sürünüyordu.

Burjuvazinin siyasal alternatiflerinin
yetersizliği gibi, sendikal alandaki çavuş-
larının da hazırlıksızlığı, geçiş sürecinin
alabildiğine yavaşlatılmasının bir başka
nedeni oldu. Zaman kazanmak, burju-
vazinin ana taktiğiydi. Bu nedenle, dikine
sendikaların kaldırılıp, sendika kurma
serbestliğinin getirilmesi 1977 nisanına
kadar sarktı. Dahası, *İşçi Komisyonları*
dışındaki sendikalara örgütlenme olana-
ğı vermek için sendika seçimleri 1978
kışına kadar geciktirildi.

İşçi Komisyonları ile UGT arasında
sendika seçimlerinin yöntemi üstüne
ilginç bir tartışma yürüdü. *Komisyonlar*,
250'den az işçi çalıştıran işyerlerinde
"açık liste", 250'den çok yerlerde "kapalı
liste" çıkarılmasından yanaydı. "Açık
liste", işçilerin doğrudan doğruya gü-
venddiği adaylara oy vermesi, "kapalı
liste" ise, tek tek kişilere değil, sendikanın
gösterdiği listenin tümüne oy verilmesi
demektir.

UGT, bütün birimlerde "kapalı liste"
çıkartılmasını savunuyordu. Böylece, sos-
yalist etiketten ve siyasal planda PSOE'nin
aldığı oylardan yararlanmak istiyordu.
"Açık liste"nin, yıllardır işçinin savaşına
öncülük eden, fabrikada güven biriktir-
miş çok sayıda kadrosuyla *Komisyon-
lar*'dan yana çalışacağı belliydi. Sanayi
işçileri arasında yapılan anketler, bu
işçilerin "açık liste"yi tercih ettiklerini
gösteriyordu. Bu durumda, karma bir

yöntem kabul edildi.

1978 ocak ve mart ayları arasında
yapılan seçimlerde, *İşçi Komisyonları*,
temsilciliklerin %35,8'ini, UGT
%22,7'sini kazandı. Geriye kalan temsil-
cilikler marjinal sendikalara ve bağımsız-
lara gitti. Sonuç, *İşçi Komisyonları* için
hiç de fena değildi. Çünkü, PCE'nin
kuyrukçu siyasetine rağmen, *Komisyon-
lar* işçi hareketindeki kilit konumunu
korumuştur. Önemli sanayi bölgeleri ve
belirleyici fabrikalar yine *Komisyonlar*'ın
elindeydi.

Sonra, UGT'nin %22,7'lik oyu, onun
örgütsel durumunu yansıtmaktan uzaktı.
Gerçekte UGT'nin toplu sözleşmeleri ve
günlük sendikal işleri yürütebilecek
deneyimli kadrosu çok azdı. Bu yüzden,
UGT, işleri yüzüne-gözüne buluşturduğu,
tabanına laf geçiremediği için, patronlar
nazarında bile ciddiye alınmıyordu.

Burjuvazinin sendikal hareketi bölme
taktiği, 1979'da UGT ile doğrudan
işbirliğine dönüştü. Bu tarihte, hükümet,
İşverenler Federasyonu ve sendikalar ilk
kez toplumsal anlaşma görüşmelerine
oturduklar. *İşçi Komisyonları*, görüşmele-
rin işçi sınıfına karşı bir yönde geliştiğini
söyleyerek toplantıdan çekildi. UGT,
görüşmelere devam etti.

Toplantılarda ne konuşulduğunu, dö-
nemin başbakan yardımcısı Fernando
Abril Martorell, yıllar sonra, 1983'de bir
İngiliz gazetecisine anlattı.

Bu anlatılanlara göre, İşverenler Fe-
derasyonu ve hükümet, *Komisyonlar*'ın
dışında bir güç olabilmeleri için UGT'ye
her türlü stratejik bilgiyi aktarmışlardı:
Hangi sektörlerde hangi fabrikalar ne
kadar vermeye hazırdır, hangi fabrikalar
zor durumda, nerelerde grev yapıla-
bilir, nerelerde ücret artışı için işçilere
hiç söz verilmemelidir vb. Hatta, beraberce,
UGT'nin "çağıracağı" ve kısa bir grev-
den sonra "kazanacağı" bir dizi grev
planlamışlardı.²⁰

Suarez hükümeti ve İşverenler Fe-
derasyonu'nun bu gayretleri sonucu, UGT
1980 sendika seçimlerinde temsilcilikle-
rin %30'unu aldı. *İşçi Komisyonları* ise
temsilciliklerin %31'ini korudu.

1982 seçimlerinde, UGT %36'ya,
Komisyonlar %33'e çıktı. *Komisyonlar*,
siyasal ortamdaki "sosyalist" rüzgarlara
karşı inatla direniyordu. Evet, işçilerin
çoğunluğu belki PSOE'ye oy veriyordu
ama aynı işçiler, sendika sözkonusu
olunca, komünistlerin etkinliğindeki *İşçi
Komisyonları*'ndan vazgeçmiyordu.

PSOE'nin bütün gayretlerine rağmen
UGT, geçen zaman içinde, örgütlülük ve
yığın etkisi açısından *Komisyonlar* ile
arasındaki farkı kapatamadı. 1 Mayıs
1983 gösterilerinde bu fark, çok çarpıcı
bir biçimde ortaya çıktı. Bu tarihe kadar,
1 Mayıs gösterileri ortak yapıyordu.
1983'de anlaşmazlık çıktı, iki sendika da
ayrı gösteri örgütledi. *Komisyonlar*
UGT'nin toparlayabildiğinin 10 katın-
dan fazla işçiyi 1 Mayıs alanına çıkarmıştı!

Notlar

1. Raymond Carr-Juan Pablo Fusi, *Spain, Dictatorship to Democracy*, s:1
2. José Maravall, *Dictatorship and Political Dissent*, s:21
3. *agy*, s:38, mülakat: 10
4. *agy*, s:32
5. *agy*, s:82-83, mülakat:1
6. *agy*, s:84, mülakat: 14
7. *agy*, s: 87, *Ante el Futuro del Sindicalismo*
8. *agy*, s:88, mülakat: 9
9. *agy*, s:89, mülakat: 10
10. *agy*, s:76, mülakat: 11
11. *agy*, s:77, mülakat: 10
12. *agy*, s:102, mülakat: 9
13. *agy*, s:103, mülakat: 3
14. *agy*, s:113, mülakat: 42
15. *agy*, s:116-117, mülakat: 47
16. Robert Graham, *Spain, Change of a Nation*, s:26
17. Raymond Carr, *Modern Spain*, s:169
18. Santiago Carrillo, 'Eurocommunism' and the State, s:105
19. José Yglesias, *The Franco Years*, s:9
20. Robert Graham, *Spain, Change of a Nation*, s:122.

Tablo 4

	1976	1977	1978
Grevde geçen saat sayısı	156 milyon	110 milyon	68 milyon
Grevci işçi sayısı	2 milyon	3 milyon	4 milyon
	956 bin	265 bin	183 bin

José Maravall, *The Transition to Democracy in Spain*, s.13

Tablo 5

Yıllara göre gerçek ücretlerdeki artış oranları (%)

	1974	1975	1976	1977	1978	1979
İspanya	8.9	9.9	10.7	4.5	5.5	6.8
İtalya	2.4	8.2	3.8	7.1	3.3	2.8
Fransa	4.8	4.9	4.1	3.0	3.5	2.1
F. Almanya	2.4	2.6	2.4	3.6	0.1	3.1
İngiltere	1.4	1.6	6.9	-10.4	5.1	2.0
ABD	-2.4	-0.4	2.1	2.6	0.8	-2.6

Robert Graham, *Spain, Change of a Nation*, s.312